

Bezpečná Evropa v lepším světě

Evropská bezpečnostní strategie

Úvod

Evropě se nikdy v dějinách nedařilo tak dobře jako dnes, nikdy nebyla tak bezpečná a svobodná. Násilí první poloviny 20. století bylo vystřídáno obdobím míru a stability, jaké v evropské historii nemá obdoby.

Vytvoření Evropské unie bylo pro tento vývoj klíčové. Změnilo vztahy mezi našimi státy i životy našich občanů. Evropské země jsou odhodlány řešit spory smírně a spolupracovat prostřednictvím společných institucí. Během uvedeného období se díky postupnému šíření zásad právního státu a demokracie autoritářské režimy změnily v bezpečné, stabilní a dynamické demokracie. Postupná rozšiřování Unie mění vizi mírového soužití států na sjednoceném kontinentu ve skutečnost.

V evropské integraci a zajišťování evropské bezpečnosti hrály klíčovou úlohu Spojené státy, a to zejména prostřednictvím NATO. S koncem studené války se USA octly jakožto vojenská velmoc v dominantním postavení. Složitě problémy dneška nicméně nedokáže samostatně a bez pomoci ostatních řešit žádná země.

Evropa stále čelí bezpečnostním hrozbám a problémům. Vypuknutí války na Balkáně všem připomnělo, že válka z našeho kontinentu nezmizela. Během posledního desetiletí se ozbrojené konflikty nevyhnuly žádné z hlavních zeměpisných oblastí světa. Většina konfliktů se přitom odehrávala uvnitř států, ne mezi státy, a většinu obětí tvořili civilisté.

Evropská unie jakožto spolek 25 států s více než 450 miliony obyvatel, který vytváří čtvrtinu světového hrubého národního produktu a má k dispozici širokou škálu nástrojů, je zákonitě globálním aktérem. V posledním desetiletí byly evropské jednotky nasazeny v zahraničí na místech tak vzdálených, jako je Afghánistán, Východní Timor či Demokratická republika Kongo. Stále větší sblížení zájmů evropských států a posilování vzájemné solidarity v rámci EU nás činí důvěryhodnějšími a akceschopnějšími. Evropa by měla být připravená nést svůj díl odpovědnosti za celosvětovou bezpečnost a budování lepšího světa.

1. Bezpečnostní prostředí: Globální výzvy a hlavní hrozby

Globální výzvy

Pro prostředí, které se vytvořilo po konci studené války, jsou typické stále propustnější hranice a vnitřní a vnější aspekty bezpečnosti jsou v něm nerozlučně propojeny. Obchodní a investiční toky, technologický rozvoj a šíření demokracie přinesly mnoha lidem svobodu a blahobyt. Podle názoru jiných přináší globalizace naopak zklamání a nespravedlnost. Změny, k nimž došlo po konci studené války, také rozšířily na mezinárodní scéně prostor pro aktivitu nestátních

organizací. A zvýšily závislost Evropy na propojených sítích dopravní, energetické, informační i jiné infrastruktury – a tedy i evropskou zranitelnost.

Od roku 1990 zahynuly ve válkách téměř 4 miliony lidí, přičemž 90 % obětí tvořili civilisté. Více než 18 milionů lidí na celém světě bylo kvůli konfliktům donuceno opustit své domovy.

Ve většině rozvojového světa působí bída a nemoci nevýslovné utrpení a vzbuzuje naléhavé bezpečnostní obavy. Téměř 3 miliardy lidí, to jest polovina světové populace, žije z méně než 2 eur denně. Hlady nebo na následky podvýživy umírá každoročně 45 milionů lidí. AIDS je v současné době jednou z nejničivějších pandemií v dějinách lidstva a přispívá k rozpadu celých společností. I nové nemoci se mohou rychle rozšířit a stát se celosvětovými hrozbami. Subsaharská Afrika je v současné době chudší, než byla před deseti lety. V mnoha případech je přitom hospodářská neúspěšnost spojena s politickými problémy a násilnými konflikty.

Bezpečnost je základní podmínkou rozvoje. Konflikty nejenže ničí infrastrukturu, včetně vnitřní struktury samotné společnosti, ale vedou i k růstu kriminality, odrazují investory a znemožňují normální hospodářskou aktivitu. Řada zemí a regionů se tak ocitá v bludném kruhu konfliktů, nejistoty a bídy.

Soupeření o přírodní zdroje – zejména o vodu –, které se v příštích desetiletích zostří v důsledku globálního oteplování, patrně způsobí v různých oblastech světa další otřesy a migrační vlny.

Pro Evropu je zvláště závažným problémem její závislost na dodávkách energie ze zahraničí. Je největším světovým dovozcem ropy a zemního plynu. Dovoz dnes tvoří zhruba 50 % veškeré evropské spotřeby. V roce 2030 bude tento podíl činit už 70 %. Většina dovážených energetických zdrojů pochází z Perského zálivu, Ruska a severní Afriky.

Hlavní hrozby

Masivní útok proti některému ze členských států je v současné době nepravděpodobný. Namísto toho ovšem Evropa čelí novým hrozbám, které jsou různorodější, méně nápadné a hůře předvídatelné.

Terorismus: Terorismus ohrožuje lidské životy, vede k vysokým nákladům, snaží se oslabit otevřenost a toleranci, které stojí v základech našich společností, a stává se stále větší hrozbou pro celou Evropu. Teroristická hnutí mají stále lepší finanční zázemí, jsou propojena elektronickými sítěmi a ochotna použít neomezeného násilí, které způsobí obrovské ztráty na životech.

Nejnovější vlna terorismu je ve svém dosahu globální a je spojena s násilným náboženským extremismem. Její příčiny jsou složité – patří k nim tlak modernizace, kulturní, společenské a politické krize a pocit odcizení, rozšířený mezi mladými lidmi, kteří žijí v jiných než svých domovských společnostech. Tento fenomén je i součástí naší vlastní společnosti.

Evropa je jak cílem, tak základnou zmíněného typu terorismu. Teroristé se zaměřují na evropské země a také už proti nim zaútočili. Zároveň byly ve Spojeném království, Itálii, Německu, Španělsku a Belgii odhaleny logistické základny buněk al-Kájdý. Koordinovaný evropský postup proti terorismu je tedy nezbytností.

Šíření zbraní hromadného ničení je potenciálně největší hrozbou naší bezpečnosti. Díky režimům mezinárodních úmluv a vývozním kontrolám se podařilo šíření zbraní hromadného

ničení a systémů jejich přenosu zpomalit. Nyní se ale ocitáme na prahu nového a nebezpečného období, kdy hrozí, že zejména země Blízkého východu začnou mezi sebou závodit ve výrobě zbraní tohoto typu. Pokrok v biologických disciplínách může v příštích letech zvýšit účinnost biologických zbraní; na lehkou váhu nelze brát ani možné útoky s použitím chemických a radiologických materiálů. Šíření raketové technologie je dalším prvkem zvyšujícím nestabilitu a může pro Evropu představovat vzrůstající riziko.

Nejobávanějším z možných scénářů budoucího vývoje je ten, v němž by se teroristickým skupinám podařilo získat zbraně hromadného ničení. V takovém případě by malá skupina osob mohla způsobit škodu v rozsahu, jakého byly dříve schopny jen státy a armády.

Regionální konflikty: Problémy toho druhu, jaké existují v Kašmíru, v oblasti velkých afrických jezer a na Korejském poloostrově, mají na evropské zájmy přímý i nepřímý vliv stejně jako konflikty, které se odehrávají blíže evropskému území, zejména na Blízkém východě. Násilné nebo „zakonzervované“ konflikty, které přetrvávají i těsně za našimi hranicemi, ohrožují regionální stabilitu. Ničí lidské životy a společenskou i hmotnou infrastrukturu, jsou hrozbou pro menšiny a pro základní lidské svobody a práva. Konflikt může vést k extremismu, terorismu a zhroutilí státní moci; otevírá také prostor organizovanému zločinu. Pocit ohrožení může v určité oblasti živit poptávku po zbraních hromadného ničení. V mnoha případech bude tím nejpraktičtější způsobem, jakým se lze vypořádat s často těžko uchopitelnými hrozbami nové doby, řešení starších problémů spojených s regionálními konflikty.

Zhroutilí státní moci: Špatné vládnutí – korupce, zneužívání moci, slabé instituce a absence standardních mechanismů odpovědnosti – rozkládají spolu s občanskými konflikty státy zevnitř. V některých případech vedly tyto faktory až ke kolapsu státních institucí. Somálsko, Libérie a Afghánistán pod vládou Talibanu jsou jen nejznámějšími příklady z poslední doby. Selhání základních funkcí státu s sebou přináší zřejmé hrozby, jakými jsou organizovaný zločin nebo terorismus. Rozpady států jsou velice znepokojivým jevem, který oslabuje globální vládnutí a prohlubuje regionální nestabilitu.

Organizovaný zločin: Evropa patří k územím, na něž se činnost sítí organizovaného zločinu zaměřuje nejčastěji. Tato vnitřní hrozba naší bezpečnosti má ovšem i významnou vnější dimenzi: velkou část činnosti zločineckých gangů totiž představuje pašování drog, žen, ilegálních přistěhovalců a zbraní. Navíc může být organizovaný zločin propojen s terorismem.

Takovéto zločinecké aktivity bývají často typické pro slabé nebo rozkládající se státy. V několika zemích, kde se pěstují drogy, byly příjmy z obchodu s nimi používány k oslabování státních struktur. Příjmy z obchodu s drahými kameny, dřevem a lehkými střelnými zbraněmi živí konflikty na jiných místech světa. Všechny tyto aktivity podkopávají jak základy právního státu, tak společenský řád jako takový. V extrémních případech může organizovaný zločin státní struktury i ovládnout. Devadesát procent heroínu v Evropě pochází z makovic pěstovaných v Afghánistánu – kde se obchod s drogami používá k financování soukromých armád. Většina tohoto heroínu se distribuuje prostřednictvím balkánských zločineckých sítí, jejichž působení lze přičíst také zhruba 200 000 ze 700 000 ženských obětí celosvětového obchodu se sexem. Novým rozměrem organizovaného zločinu, který si v budoucnu rozhodně zaslouží více pozornosti, pak je nárůst námořního pirátství.

Shrneme-li dohromady tyto různorodé prvky – terorismus odhodlaný použít maximálního násilí, dostupnost zbraní hromadného ničení, oslabování státních struktur a privatizace nástrojů mocenského donucení – mohli bychom mít před sebou velmi vážnou hrozbu.

2. Strategické cíle

Žijeme ve světě, který skýtá lákavější možnosti, ale také větší hrozby, než jsme kdy v minulosti poznali. Budoucnost bude zčásti záviset na tom, jak se v současnosti zachováme. Musíme být schopni myslet globálně a zároveň jednat lokálně. Evropská unie má tři strategické cíle, které jsou klíčové pro obranu její bezpečnosti a prosazování jejích hodnot:

Reakce na hrozby

Evropská unie se aktivně snaží vypořádat s klíčovými bezpečnostními hrozbami.

- Na události 11. září zareagovala několika kroky, zejména přijetím evropského zatykače, opatřeními, jejichž cílem bylo narušit financování teroristických sítí, a uzavřením dohody o vzájemné právní pomoci s USA. EU i nadále rozvíjí spolupráci v této oblasti a zvyšuje svou obranyschopnost.
- EU už mnoho let prosazuje politiku zaměřenou proti šíření zbraní hromadného ničení. Právě byl schválen další program činnosti, který počítá s posílením kompetencí Mezinárodní agentury pro atomovou energii, s opatřeními, která zpřísní vývozní kontroly a zabrání nezákonným dodávkám a získávání těchto zbraní. EU je odhodlána dosáhnout toho, aby všechny subjekty respektovaly normy režimů mnohostranných mezinárodních úmluv, a posílit tyto úmluvy i jejich verifikační ustanovení.
- Evropská unie i její členské státy zasahovaly na různých místech světa, například na Balkáně, v Afghánistánu a v Demokratické republice Kongo, aby pomohly řešit regionální konflikty a konsolidovat hroučící se státy. Obnova kvalitních mechanismů vládnutí a správy na Balkáně, pěstování demokracie a podpora tamějších orgánů v jejich boji s organizovaným zločinem, to vše představuje jeden z neúčinnějších způsobů, jak čelit organizovanému zločinu na území EU.

V éře globalizace mohou vzdálené hrozby budit stejně velké obavy jako ty, které jsou blízko. Jaderné aktivity Severní Koreje, jaderná rizika v jižní Asii ani šíření zbraní hromadného ničení na Blízkém východě nemohou být Evropě lhostejné.

Teroristé a zločinci jsou nyní schopni vyvíjet činnost v celosvětovém měřítku: jejich aktivity ve střední nebo jihovýchodní Asii mohou ohrozit i evropské země nebo jejich občany. Globální možnost komunikace při tom zároveň zvyšuje povědomí Evropanů o regionálních konfliktech a humanitárních tragédiích jinde na světě.

Naše tradiční pojetí sebeobrany – platné až do konce studené války – vycházelo z hrozby územního napadení a invaze. V případě nových hrozeb bude první obranná linie často v zahraničí. Nové hrozby jsou dynamické. Riziko šíření zbraní hromadného ničení s časem vzrůstá. Nebudeme-li zasahovat proti teroristickým sítím, stanou se postupně ještě nebezpečnějšími. I eroze státních struktur a organizovaný zločin se šíří, pokud jim nevěnujeme pozornost – dokladem toho se stala situace v západní Africe. Ze všeho, co tu bylo uvedeno, vyplývá, že bychom měli být připraveni jednat, ještě než se situace vyostří v krizi. Na prevenci konfliktů a hrozeb není nikdy příliš brzy.

V protikladu k masivním a viditelným hrozbám období studené války není žádná z nových hrozeb čistě vojenská ani jí nelze čelit čistě vojenskými prostředky. Každá vyžaduje kombinaci vícera způsobů zasahování. Šíření zbraní hromadného ničení lze omezit kontrolami vývozu a působit proti němu politickými, ekonomickými i jinými tlaky, přičemž je třeba řešit i jeho skryté politické příčiny. Boj s terorismem si v mnoha případech vyžádá kombinaci zpravodajských, policejních, soudních, vojenských a jiných nástrojů. Ve zhroutivších se státech může být ke znovunastolení pořádku zapotřebí vojenský zásah a ke zvládnutí akutní krize humanitární nástroje. Regionální konflikty je třeba řešit politicky, nicméně pro postkonfliktní fázi může být potřebný i vojenský potenciál a účinná policejní práce. Hospodářské nástroje slouží k rekonstrukci území zasaženého konfliktem a civilní krizové řízení pomáhá na tomto území obnovit civilní správu. Evropská unie má pro zvládnutí takovýchto komplexních, mnohotvárných situací obzvláště dobré předpoklady.

Posilování bezpečnosti v oblastech sousedících s EU

Dokonce i v éře globalizace jsou vztahy vyplývající z geografické polohy států či území stále důležité. Je v zájmu Evropy, aby země na našich hranicích byly dobře spravovány. Zapojují-li se naši sousedé do násilných konfliktů, existují-li na evropských hranicích slabé státy, v nichž bují organizovaný zločin, dysfunkční společnosti nebo území s extrémně prudkým populačním růstem, znamená to vždy pro Evropu zdroj problémů.

Integrace nově přistoupivších států zvyšuje naši bezpečnost, ale zároveň posouvá hranice EU blíž k problémovým oblastem. Naším úkolem je docílit toho, aby Evropskou unií na východě a na středomořském pobřeží obklopoval pás dobře spravovaných států, s nimiž můžeme spolupracovat a udržovat těsné vztahy.

Význam tohoto cíle nejlépe dokládá situace na Balkáně. Díky společnému úsilí EU a USA, NATO i Ruska už stabilita této oblasti není ohrožena žádným velkým konfliktem. Důvěryhodnost naší zahraniční politiky teď závisí na tom, jak dokážeme vše, čeho bylo dosaženo, dále upevnit a dát tomu trvalou podobu. Uvažování o celku Evropy nám skýtá jasný strategický cíl i motivaci k reformám.

Není v našem zájmu vytvářet rozšiřováním Unie v Evropě nové dělicí čáry. Musíme poskytnout výhody plynoucí z ekonomické a politické spolupráce i svým sousedům na východě a zároveň se zabývat tamějšími politickými problémy. Měli bychom se nyní začít intenzivněji a aktivněji zajímat o problémy jižního Kavkazu, který se jednou také stane jednou z oblastí sousedících s EU.

Strategickou prioritou je pro Evropu vyřešení arabsko-izraelského konfliktu. Bez něj se jen těžko podaří vypořádat se s dalšími problémy Blízkého východu. Evropská unie musí zůstat v tomto problému zaangažovaná a musí být ochotna investovat do jeho řešení, dokud se k tomuto řešení nepodaří dospět. Varianta vytvoření dvou států – tedy možnost, kterou Evropa prosazuje už dlouho – je nyní už téměř všeobecně přijímána. Její realizace bude vyžadovat spolupráci a jednotné úsilí Evropské unie, Spojených států, Organizace spojených národů a Ruska, dále všech zemí daného regionu, ale především samotných Izraelců a Palestinců.

Středomoří se opakovaně dostává do vážných problémů způsobených hospodářskou stagnací, sociálními nepokoji a nevyřešenými konflikty. Je v zájmu Evropské unie, aby dále pěstovala vztahy se středomořskými partnery prostřednictvím efektivnější hospodářské, bezpečnostní a

kulturní spolupráce v rámci barcelonského procesu. Uvažovat by se mělo také o rozšíření styků s arabským světem.

MEZINÁRODNÍ ŘÁD ZALOŽENÝ NA ÚČINNÉM SYSTÉMU MNOHOSTRANNÉ SPOLUPRÁCE (MULTILATERALISMU)

Ve světě globálních hrozeb, globálních trhů a globálních médií závisí naše bezpečnost a prosperita stále více na efektivním systému mnohostranné spolupráce. Naším cílem je vytvořit silnější mezinárodní společenství, dobře fungující mezinárodní instituce a mezinárodní řád založený na dodržování přijatých norem.

Jsme odhodláni prosazovat a rozvíjet mezinárodní právo. Základním rámcem pro mezinárodní vztahy je Charta Organizace spojených národů. Prvořadou zodpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti má Rada Bezpečnosti OSN. Jednou z evropských priorit je posílit OSN a vybavit ji vším, co potřebuje k náležitému plnění svých povinností a účinným zásahům.

Chceme, aby mezinárodní organizace, režimy a úmluvy poskytovaly účinnou ochranu před ohroženími mezinárodního míru a bezpečnosti, a musíme být proto připraveni jednat, když jsou normy těchto organizací, režimů či úmluv porušeny.

Klíčové instituce mezinárodního systému, například Světová obchodní organizace a světové finanční instituce, rozšířily řady svých členů. Do Světové obchodní organizace vstoupila Čína a Rusko o vstupu jedná. Naším cílem by mělo být rozšiřovat členskou základnu těchto institucí, aniž bychom při tom slevovali z vysokých nároků, jež kladou na své členy.

Jedním ze základních prvků mezinárodního systému je transatlantická vazba. Neslouží jen bilaterálním zájmům obou stran, ale posiluje mezinárodní společenství jako celek. Tato vazba našla svůj významný odraz v NATO.

I regionální organizace posilují mechanismy globálního vládnutí. Pro Evropskou unii má obzvláštní význam síla a efektivní fungování OBSE a Rady Evropy. I jiné organizace, například ASEAN, MERCOSUR či Africká unie, významnou měrou přispívají k udržování řádu a stability ve světě.

Mezinárodní řád založený na společně respektovaných normách může fungovat jedině za podmínky, že se právo dále vyvíjí v reakci na změny, jakými jsou například šíření zbraní hromadného ničení, terorismus či globální oteplování. Máme zájem na dalším rozvíjení stávajících institucí typu Světové obchodní organizace, i na podpoře nově vznikajících, jako je například Mezinárodní trestní soud. Naše vlastní zkušenost v Evropě ukazuje, že bezpečnost lze zvýšit pomocí režimů kontroly zbrojení a budováním vzájemné důvěry. Tyto nástroje mohou také významně přispět k bezpečnosti a stabilitě na sousedních i vzdálenějších územích.

Úroveň vztahů uvnitř mezinárodního společenství závisí na kvalitě vlád, které tvoří jeho základ. Nejlepší pojistkou naší bezpečnosti je svět dobře spravovaných demokratických států. Šíření osvědčených mechanismů vládnutí a správy, podpora společenských a politických reforem, řešení problému korupce a zneužívání moci, prosazování zásad právního státu a ochrana lidských práv jsou ty nejlepší způsoby upevňování mezinárodního řádu.

Mocným nástrojem podpory reforem může být obchodní a rozvojová politika. Evropská unie se svými členskými státy má jakožto největší světový poskytovatel institucionální podpory a

zároveň subjekt s největším objemem zahraničního obchodu dobré předpoklady pro prosazování takovýchto cílů.

Fakt, že prostřednictvím programů pomoci, podmíněné podpory a přesně zacílených obchodních opatření přispíváme ke zlepšení mechanismů vládnutí a správy v jiných zemích, je důležitým prvkem naší politiky, který bychom měli dále posilovat. Svět, o němž bude možné říci, že nabízí spravedlnost a příležitosti pro všechny, bude i bezpečnějším světem pro Evropskou unii a její občany.

Řada zemí se v minulosti dobrovolně vyčlenila z mezinárodního společenství. Některé z nich se chtěly stáhnout do izolace; jiné neustále porušují mezinárodní normy. Je žádoucí, aby se takovéto země do mezinárodního společenství znovu začlenily a EU by měla být připravena jim v tom pomoci. Ty, které k tomu nejsou ochotny, by měly dostat na srozuměnou, že je jejich postoj bude něco stát – mimo jiné i v jejich vztazích s Evropskou unií.

3. Důsledky pro evropskou politiku

Evropská unie udělala pokrok na cestě ke koherentní zahraniční politice a efektivnímu krizovému řízení. Jak jsme dokázali na Balkáně i jinde, máme už k dispozici nástroje, kterými lze dosáhnout dobrých výsledků. Pokud ale máme na mezinárodním poli působit úměrně svému potenciálu, musíme být aktivnější, jednotnější a schopni většího nasazení. A musíme spolupracovat s ostatními.

EU aktivnější v prosazování svých strategických cílů. Toto se vztahuje na celé spektrum nástrojů pro krizové řízení a prevenci konfliktů, které máme k dispozici, tj. na aktivity v oblasti politické, diplomatické, vojenské a civilní, obchodní i rozvojové. Novým, dynamickým hrozbám je třeba čelit aktivní politikou. Potřebujeme si vybudovat takovou strategickou kulturu, která nám umožní podnikat včasné, rychlé a v případě nezbytnosti i dostatečně masivní zásahy.

Jakožto unie 25 členských států, která vynakládá na obranu více než 160 miliard eur, bychom měli být schopni vést několik operací zároveň. Obzvláště významným příspěvkem z naší strany by mohly být operace s využitím vojenských i civilních kapacit.

Evropská unie by měla podporovat OSN v situacích, kdy Organizace reaguje na ohrožení mezinárodního míru a stability. EU je odhodlána dále posilovat svoji spolupráci s OSN zaměřenou na pomoc zemím, které prošly konfliktem či konflikty, a zintenzívnit svou podporu OSN při krátkodobých zásazích zaměřených na zvládnutí krizových situací.

Musíme být schopni zasáhnout, ještě než země kolem nás postihne úpadek, ihned jakmile se objeví důvodné podezření na šíření zbraní hromadného ničení a dříve než dojde k humanitárním krizím. Preventivní zásah může odvrátit vážnější problémy, které by jinak v budoucnu nastaly. Přijme-li Evropská unie větší díl odpovědnosti a bude-li vystupovat aktivněji, bude mít také větší politickou váhu.

EU schopná nasadit více sil a kapacit. Schopnější a lépe vybavená Evropa je také cíl, který je v naší moci, ačkoli bude nějakou dobu trvat, než se nám podaří náš potenciál plně realizovat. Právě probíhající kroky – zejména zřízení obranné agentury – nás vedou správným směrem.

Aby se podařilo naše armády přeměnit v pružnější mobilní síly, které budou s to se postavit novým hrozbám, je zapotřebí vyčlenit na obranu více zdrojů a efektivněji je vynakládat.

Soustavné využívání sloučených a společných kapacit by snížilo zbytečnou duplicitu, režijní náklady a ve střednědobé perspektivě by i zvýšilo potenciál EU.

Téměř při každém větším zásahu vystřídal efektivní fungování vojenských složek civilní chaos. Musíme v krizových a postkrizových situacích být schopni nasadit a účinně použít všechny nezbytné civilní zdroje.

Efektivnější práce diplomacie: potřebujeme systém, který zkombinuje zdroje členských států se zdroji evropských institucí. Řešení problémů, které jsou nám více vzdáleny jak geograficky, tak svou povahou, vyžaduje zlepšení vzájemného porozumění a komunikace.

Nejlepším základem pro společné akce je společné hodnocení hrozeb. To vyžaduje lepší sdílení zpravodajských informací mezi členskými státy navzájem i mezi EU a dalšími partnery.

Se zvyšováním našich kapacit v různých oblastech bychom měli začít uvažovat o rozšíření spektra našich misí. Mohlo by se jednat o společné odzbrojovací operace, podporu třetích zemí v jejich boji s terorismem či při reformě bezpečnostního sektoru. Posledně jmenovaná činnost by byla součástí širšího procesu budování institucí.

Stálé dohody mezi EU a NATO, zejména tzv. dohoda Berlín Plus, zvyšují operační potenciál EU a tvoří rámec pro strategické partnerství obou institucí při řešení krizových situací. Odráží se v nich naše společné odhodlání čelit výzvám nového století.

EU jednotnější. Smysl Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Evropské bezpečnostní a obranné politiky spočívá ve společném postupu, který nás činí silnějšími. V posledních letech jsme si v jejich rámci vytvořili řadu různých nástrojů, z nichž každý má svou vlastní strukturu a odůvodnění.

Hlavní výzvou pro nás nyní je propojit všechny tyto nástroje a kapacity do jednoho celku: evropské programy pomoci a Evropský fond rozvoje, vojenské i civilní kapacity poskytnuté členskými státy i další nástroje. Každý z nich může ovlivnit naši bezpečnost i bezpečnost třetích zemí. Bezpečnost je základním předpokladem rozvoje.

Diplomatické snahy a rozvojová, obchodní i environmentální politika by měly sledovat stejný směr. Jednota velení je v krizové situaci nenahraditelná.

Pro boj s terorismem i organizovaným zločinem je svrchovaně důležité zlepšit koordinaci mezi vnějšími zásahy a politikou v oblasti justice a vnitřních záležitostí.

Je zapotřebí lépe sladit nejen používání různých nástrojů EU, ale také vnější aktivity jednotlivých členských států.

Vnitřně nerozporná politika je zapotřebí také v regionálním kontextu, zejména při řešení konfliktů. Problémy zřídka vyřeší jen jedna země a zřídka se to podaří bez regionální podpory, jak různým způsobem dokládá naše zkušenost na Balkáně a v západní Africe.

EU spolupracující s partnery. Existuje jen málo problémů (pokud vůbec nějaké), které bychom mohli řešit sami. Hrozby, jež jsme popsali výše, jsou hrozby, kterým čelíme společně se všemi našimi nejbližšími partnery. Mezinárodní spolupráce je nezbytností. Musíme sledovat naše cíle jak v rámci mnohostranné spolupráce na půdě mezinárodních organizací, tak prostřednictvím partnerství s nejdůležitějšími aktéry.

Transatlantická vazba je nenahraditelná. Budou-li Evropská unie a Spojené státy jednat společně, mohou ve světě působit jako mimořádně účinná dobrá síla. Naším cílem by mělo být efektivní a vyvážené partnerství s USA. Pro EU je to další důvod k tomu, aby pokračovala v budování svých kapacit a zvyšovala svou soudržnost.

Měli bychom dále pracovat na užších vztazích s Ruskem, které má pro naši bezpečnost a blahobyt velký význam. Úcta ke společným hodnotám posílí pokrok na cestě ke strategickému partnerství.

Jsme historii, geografickou polohou či kulturními vazbami spjati s kteroukoli oblastí na světě: s našimi sousedy na Blízkém východě, našimi partnery v Africe, v Latinské Americe i Asii. Tyto vztahy jsou důležitou hodnotou, na niž je třeba stavět. Zejména bychom se měli snažit vybudovat strategické partnerství s Japonskem, Čínou, Kanadou a Indií a dále se všemi, kdo sdílejí naše cíle a hodnoty a jsou připraveni na jejich podporu jednat.

Závěr

Žijeme ve světě nových hrozeb, ale také nových příležitostí. Evropská unie má potenciál k tomu, aby se významnou měrou zapojila jak do boje s uvedenými hrozbami, tak do využívání zmíněných příležitostí. Aktivní a schopná Evropská unie by mohla v budoucnu výrazně ovlivňovat celosvětové dění, a přispět tak k formování účinného systému mnohostranné spolupráce, která učiní svět spravedlivějším, bezpečnějším a jednotnějším.

Dokument předložený Javierem Solanou a přijatý hlavami států a vlád při zasedání Evropské rady v Bruselu 12. prosince 2003.

Překlad: Zuzana Šťastná

Redakce: Libor Stejskal

Středisko bezpečnostní politiky CESES FSV UK

2007